Чыла эл пролэтар-шамыч, ушнызаl

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

№ 42 (478) 1937 ий 18 август, вўргэчэ № 42 (478)

Мэмнан родинын патыр соколжо-шамычлан салам!

КАЛЫК ПАЙРЭМ

Тачэ совэт авиацын пайрэмжэ. Моло гунамсэ дэнэ тангастарымаштэ тэнийсэ пайрэм сэнгымаш-шамыч дэнэ нигунамсэ дэч пойан. Совэт калыкын патыр эргыжэ - шамыч тэний Йўдвэл полюсым сэнгэн нальыч. Тидэ кугу сэнгымаш тўньан историйэшыжэ возалтэ. Тидым мэмнан патыр большэвик - шамыч ыштэныт.

Совэт авиацын лўддымӧ гэройышт Чкалов, Байдуков, Бэльаков, Громов да моло сокол-шамыч Моско гыч ир млэндэ, йўштӧ йужан туман гоч нигуш шичдэ Йўдвэл Амэрикыш чонгэштэн лэктыч. Йўдвэл Амэрикыш корно почмо!

Мэмнан авиацэ наукым ончык колтымаштэ, айдэмын илышыжым, пашажым куштылэмдымаштэ шкэ чапшым чумыр тўньалан ончыктэн. Гэрой-шамычын кэчэ йэда сэнгэн толмышт мэмнан нимо гай тушман дэчат чакныдымынам ончыкта.

Фашист да импэриалист кашак кидыштэ авиацэ ик шучко пашалан—айдэмэ пуштэдашлан гына кучылталтэш. Гэрманий дэн Италий фашизмын самолэтшыт Испан млэндэ ўмбак бомбым кышкат, газым колтылыт. Чаплэ дэч чаплэ ола шамычым, йаллам, ўдрамаш да йоча-шамычым пуштэдат. Тыгак Йапон агрэссор-шамыч шкэ самольотыштым Китай млэндыш айдэмэ пуштэдаш колтылыт.

Мэмнан авиацэ—айдэмын кугу йолташыжэ. Импэриалист да фашист-шамыч вэлэ авиацым айдэмын тупманышкыжэ савырэныт. Совэт авиацэ—эрыкым аралышэ авиацэ!

Мэмнан дэнэ—авиацэ калыкын йобратымэ пашажэ. Пионэр гыч тўнгалын шонго кугыза йоктэ авиацылан шўмангыныт. Чаплэ родинына шўдӧ дэнэ патыр льотчик гэрой-шамычым, тўжэм дэнэ парашьутист, планэрист да самырык авиамодэлист-шамычым кушта.

У тэхникэ дэнэ вооружитлымэ совэт авиацэ да совэт авиацын миллионло армийжэ—родиныным пайлэн налаш шонышо вўран фашизмлан, родининам ужалаш тӧчышӧ троцкистско - бухаринский бандылан, шпион, врэдитэль, диввэрсант тўшкалан пэнгыдэ вашмут!

Чап совэт сокол-шамычлан! Чап совэт калыклан!

Кужу ўмыран лийжэ патыр сокол-шамычым куштышо да тыгай патыр авиацым куштымаштэ совэт калыкым куандарэн шогышо Сталин йолташ!

Мыйын модэльэм ончыкат пэрвой вэрым налаш тўнгалэш

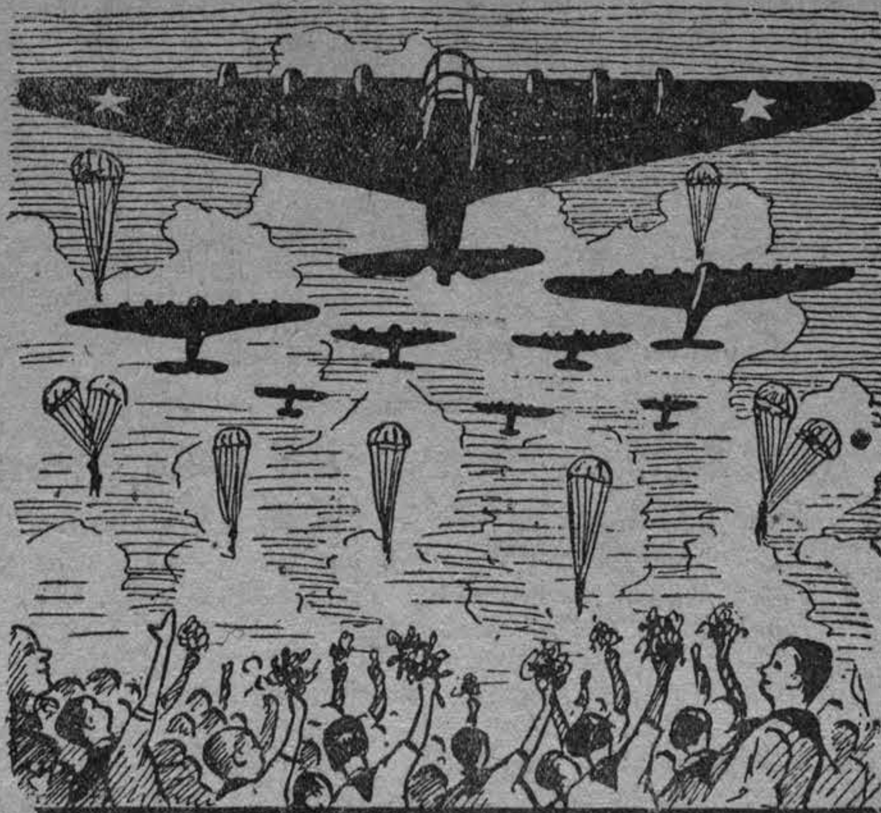
Мый изи годсэк авиацэ пашам йбратэм. Садланак 1934 ийыштэ, 13 ийаш улмэм годымак шкэнан школысо авиамодэль кружокыш сэралтым. Тушто тунэмаш тўнгальым, а варажым шкэак модэль ышташ тунэм шуым.

Эн пэрвойак рэзингэ моторан изирак модэлым ыштышым. Тудо пэрвой колтымэм годымак 70 мэтр кўкшытыш чонгэштыш. Тидэ чонгэштымаш мыйым эшэ чот куандарыш. Варажым кузэ гынат, эшэ сайрак—кўшкӧ да мўндыркӧ чонгэштышан модэлым ышташ тыршышым. 1935 ийыштэ ыштымэ модэльэм пэш чаплэ лийын. Йошкар-Ола кӧргысӧ сорэвнованьыштэ 270 мэтр кўкшытыш чонгэштэн, мый тунам пэрвой вэрым нальым.

Кызыт схэматичэский модэльшамычым ыштэн йамдылэнам. 18 августыштo—совэт авиацэ кэчын сорэвнованьыштэ участвоватлаш тўнгалам.

Ратманов Игорь.

Йошкар-Ола 6-шо номыран кыдалаш школ.

Ончыкыжо эшэ сай модэльым ыштэм

1934 ийыштэ мый авиамодэльым пэрвой ышташ тўнгальым.

—Ха-ха! Костьа, модэльэт ынэж чонгэштэ, чывигым кучаш ўлкӧ вэлэ шунгалтэш!—манын тунам йоча-шамыч воштылын ойлат ыльэ.

—Костьан модэльжылан варакш лўмым пуаш кўлэш!—манын воштылыт ыльэ.

—Кӧ авиамодэль манэш?.. Мый варакшымак ыштэнамыс!—нуным койдарышын койам.

Вэсым ыштымэк 75—100 мэтр мартэ чонгэшташ тўнгальэ.

Мыйын модэльэм сай чонгэшташ тўнгальат, 1936 ийыштэ авиамодэлист-шамычын сорэвнованьышкышт мийшым. Модэльэм сай чонгэштышат прэмийым пуышт.

Тэний оласэ сорэвнованьыштэ мыйын авиамодэльэм 165 мэтрым чонгэштыш. Тидлан 20 тэнгэ прэмийым пуышт. Рэспубликан сорэвнованьыштэ 215 мэтрым чонгэштыш. Тудлан 120 тэнгэ прэмийым нальым.

Мыйын модэльэм — фьузэльажный. Ончыкыжо эшэ сай модэльым ышташ тўнгалам.

Гживац Костьа.

Йошкар-Ола.

71

СОВЭТ ЭЛЫН АВИАЦИОННО ИИЖЭ

Тидэ авиационно ийыштэ совэт авиацэ пэш кугу сэҥымаш-шамычым ыштэн. Нинэ сэҥымаш-шамыч гыч эн кугыштым гына кӱчыкын ончыктэна

1936 ИЙ

■ 10 августышто Совэт Ушэм гэрой-шамыч Чкалов, Байдуков, Бэльаков йолташмыт тӱньаштэ нигунам лийдымэ, бэзпосадочный пэрэльот гыч пӧртылыныт. Нуно Моско гыч чоҥэштэн лэктын 9374 килозмэтрым каймэкэ Удд островэш (кызыт Чкалов остров) волэн шинчыныт. Тидэ гэроичэский пашалан Чкалов, Байдуков, Бэльаков йолташмытлан Совэт Ушэм гэрой лӱмым пумо.

■ 21 августышто льотчик-испытатэль В. К. Коккинаки 1 тонн грузым налын 12101 мэтр кӱкшытыш чоҥэштымыж дэнэ мэждународно рэкордым ыштэн.

■ 22 августышто планэрист Овсьанников Пӱтынь Ушэмысэ рэкордым ыштэн. Тудо мотор дэч посна 4275 мэтр кӱкшытыш кӱзэн.

■ 1 сэнтьабрыштэ Моско дэн Прага коклаштэ (2400 киломэтр) у йуж корно почылтын.

■ 2 сэнтьабрыштэ льотчик В. Коккинаки груз дэнэ кӱшкӧ чоҥэштымаштэ у тӱньамбал рэкордым ыштэн. Коккинаки 2 тонн груз дэнэ 10400 мэтр кӱкшытыш кӱзэн.

■ 7 сэнтьабрыштэ Коккинаки 2 сэнтьабрыштэ ыштымэ рэкордшым 2 тонн груз дэнэ 11295 мэтр кӱкшытыш кӱзымыж дэнэ лэвэдын.

■ 13 сэнтьабрыштэ Щэлковский аэродромэш Совэт Ушэм гэрой С. А. Лэванэвскийын самольотшо волэн шинчын. Льотчик Лэванэвский йолташ дэн штурман Лэвчэнко йолташ Лос-Анжэлос—Моско пэрэльстым пэш сайын шуктэныт.

■ 19 сэнтьабрыштэ Моско Совэт Ушэм гэрой Молоков йолташым ваш лийын. Молоков йолташ „СССР-Н 2“ чоҥэштышэ пуш дэнэ пӱтынь арктикым, чылажэ 26 тӱжэм киломэтр коклам чоҥэштэн.

■ 20 сэнтьабрыштэ А. Иумашэв йолташ кӱшкӧ груз дэнэ чоҥэштымаштэ у рэкордым шындэн. Тудо „АНТ-6 самольот дэнэ 12 тонн грузым 2700 мэтрыш кӱзыктэн.

■ Нойабрыштэ А. В. Косарэв лӱм Цэнтральнэ аэроклуб учэбнэ сэзоным пытарэн. 1936 ийлан 409 пилотым, 1012 парашьутистым, 315 планэристым да 25 льотчик-инструктыр-шамычым аэроклуб туныктэн луктын.

1937 ИЙ

◆ 19 йанварыштә Парижыштә лийшә мәждународно авиационно фәдәраций совәт пилот-шамычын 1936 ийыштә ыштымә 12 мэждународно рэкордым пәнггыдәмдән.

◆ 22 мартыштә Водопьйанов, Молоков, Головин, Аләксәйәв да Мазурук йолташмытын виктарымә 5 нәлә корабльан әскадриль Моско гыч Рудольф островыш чоҥәштән ләктын. Нуно Йӱдвәл польусыш шуын, тушан совәт зимовкым шындышаш вәрч кайәныт.

◆ 21 майыштә 11 часат 35 минутышто Совәт Ушәм гәрой М. Водопьйановын виктарымә „СССР-Н-170“ самольот Йӱдвәл польусәш ий ӱмбалан волән шинчын. Йӱдвәл польусышто ССР Ушәмын йошкар флагшә лойгаш тӱҥалын. Самольот ий ӱмбакә зимовщик-шамычым: Папанин, Крәнкәль, Ширшов, Фәдоров йолташмытым кондән. Водопьйанов йолташ дәч вара Молоков, Аләксәйәв, Мазурук йолташмыт Йӱдвәл польусыш чоҥәштән мийәныт.

◆ 18 ийуньышто 4 часат 05 минутышто Совәт Ушәм гәрой-шамыч Чкалов, Байдуков, Бәльаков йолташмыт Щәлковский аәродром гыч стартым налныт да нигушак шичдә Йӱдвәл польус коч Йӱдвәл Амәрикыш чоҥәштәныт. 20 ийуньышто 19 часат 30 минутышто „АНТ—25“ самольот Портланд ола лишан (США) волән шинчын.

◆ 27 ийуньышто Шмидт, Спирин, Шәвәльов, Папанин, Аләксәйәв, Мазурук, Головин да Бабушкин йолташмытлан Совәт Ушәм гәрой лӱмым пумо нәргән правительствә пунчалым луктын.

◆ 12 ийульышто әрдәнә Совәт Ушәм гәрой М. Громов йолташын виктарымә „АНТ—25“ самольотлан старт пуалтын. „АНТ—25“ самольот әкипаж нигушак волән шичдә Моско гыч Йӱдвәл польус коч Йӱдвәл Амәрикыш чоҥәштән. 62 шагатат 17 минут чоҥәштымәкә самольот Сан Джасинто ола лишан (Калифорний штат) волән шинчын. „АНТ—25“ әкипаж 10200 киломәтрым нигушак волән шичдә чоҥәштымыж дәнә у тӱньамбал рәкордым ыштән.

Авиамодәлист-шамычын рәкордышт

Шукәртә огыл Коктәбәльыштә (Крым АССР) пӱтынь Ушәмысә авиамодәлист - шамычын сорәвнованьышт тӱҥалын ыльә Ты кәчылаштә йатыр авиамодәлист-шамыч у рәкордым шындәныт.

Игорь Рудомәтовын гидросамольот модәльжә ик сәкундышто 354 мәтрым чоҥәштән. Тошто рәкорд 124 мәтр гына ыльә.

Макушинын модәльжә (Казань) писын чоҥәштымә шотышто ик сәкундышто 17,1 мәтрым чоҥәштән.

Татар рәспублик дән Башкир рәспублик гыч мийшә-шамыч сай рәзультатым ончыктат.

Моско—Сэвэрнэ Амэрик пэрэльотым организоватлышэ правитэльствэнкэ комисс дэч

14 августышто увәртарымә почәш, Совәт Ушәм Гәрой С. А. Лэванэвский йолташ „Н-209“ самольот дәнә пәш йӧсӧ атмосфәрвә условийыштә чоҥәштән. Самольотлан, кӱкшӧ пич пыланлан лийын, 6 тӱжәм мәтр кӱкшытыштӧ чоҥәшташыжә логалын. 14 часат 32 минутышто ик мотор строй гыч ләктын, садлан самольотлан 4.600 мәтрыш шумәш волаш логалын. Тыләч вара самольот гыч тичмаш радиограммым налмә огыл. Кӱрылтышан тәләграмм налмаш гыч самольотын адак ик мыньар чоҥәштымыжә палә. Тыгат шонаш лийәш: планыштә чоҥәшташ логалмылан лийын, самольот ийангаш тӱҥалын, тидыжә ий ӱмбак волән шичмашкә шуктән. Польус районышто да умбалнә ий ӱмбак волән—шинчын сәҥән. Польарнә чыла радиостанций-шамыч „самольот гыч увәртарымым әрә колыштыт, но пәш начар шоктымылан кӧра, нимомат умлән кәрташ лийын огыл.

„Н-209“ самольот әкипажыштә продовольство тылзат пәлылан ситышын уло, тугак палаткә, малаш шокшо мәшак, одәал да оружий уло.

Правитәльствәнә комис полышым пуашлан ик мыньар мәрым приниматлән.

15 август мучко „Н-209“ самольот радиостанций дәнә кыл кучашлан пәш чот кычалмә гынат, кылым кучән кәртмә огыл. СССР дән Альаскын посна станцышт самольот радиостанций волнаштә коклан паша ыштымым колыныт, но тудынак рацийжә пашам ыштән манын ӱшанашак огәш лий.

Полыш пуаш тӱҥалмә паша ышталтәш. „Красин“ ләдокол Шмидт мыссыш толын шуын. Тудо тушан самольотым налаш шогаләш. Польус гыч Москош пӧртылшӧ „Н 170“, „Н-171“ да „Н-172“ самольот-шамыч Горбунов лӱмәш заводыш чоҥәштәныт. Кызыт тушто самольот-шамыч пәш вашкән ончалтыт да чоҥәшташ йамдылалтыт. Тидә заводысо пашазә-шамыч пашалан пәш талын пижыныт.

Пионьэр-шамычын пайдалэ пашашт

„Марий активист“ колхоз нур паша дэнэ лўшкалтэш. Колхозник-шамыч машина дэвэ тўрэд оптымо шурным кылташ пидэдат, суслаш чумырат. А нунын почэш колхозник-шамычын йочашт пўчкэдалт кодшо парча-шамычым погат. Визымшэ классыштэ тунэмшэ пионьэр-шамыч кок цэнтньэр уржа вуйым погэн, колхоз складыш сдайэныт.

Тыгак Сталин лўм колхозысо пионьэр-шамычат ик кэчыштэ 12 вэдра уржа парчам погэныт.

Пионьэр-шамыч пэш сай пашам ыштэныт. Нуно тыгэ ачашт-аваштын трудодэньыштлан киндым йэшараш полшат. Тыгай примэрым моло пионьэр-шамычланат руалтэн налаш кўлэш.

Иэштубай.

Пижанкэ р-н, Киров область.

Зыков кроликым йöратэн онча

Акмаруш тўҥалтыш школышто (Пижанкэ район, Киров область) тунэмшэ Зыков Элэксэй кролик ончаш пэш йöрата. Кызыт тудын мöҥгыштыжö куд кроликшэ уло. Нуным Элэксэй ышкак онча. Пукша, йўкта, пувыштым кажнэ кэчын шарын йытырайа. Нунылан посна рэшоткым (чэрлыкым) ыштылын. Иара жапшэ годым, Элэксэй кролик-шамычшым пакчашкэ луктэш. Адак кролик ончымо нэргэн тўрлö литэратурым лудын шога.

А И.

МЫЙ ШЫЖЭ ИСПЫТАНЬЫЛАН ЧОТ ИАМДЫЛАЛТАМ

Мый кодшо тэлым IV классыштэ тунэмым. Руш йылмэ дэнэ письмэнэ пашам „плохо“ сдайэнам ыльэ. Моло прэдмэт дэнэ „хорошо“ отмэткэ-шамычат уло. Мыйын письмэнэ паша дэнэ моло классыштат „плохо“ лийэш ыльэ. I классыштэ руш йылмым сай ышт туныкто. Нимогай контроль укэ ыльэ. Сандэнэ тудлэч вара эрэ „плохо“ кайа.

Кызыт мланэм ачам полша. Диктантым ыштат, йоҥгылыш сэрмэмым тöрлатэн лэктэш. Адак книга гыч кусарэн сэрэм. Мыйын шукыжым коклаш буква кийэн кодэш. Адак ик гайрак шоктышо буква-шамычым куштo кузэ сэршашым пэш ом палэ. Мутлан; марксистский олмэш марксиский, подходить олмэш потходить лийэш.

Тунэммэ ий тўҥалмэшкэ сай йамдылалт шуамат, куанэн V классыш куснэм.

Мыйын тэтрадь, карандаш, чийа налын йамдылымэ. Вашкэ V классым тунэм пытарышэ йолташэм дэч учэбник-шамычым налам.

Морозов Вова.

Йошкар-Ола ПКШ

Пöлэкым йамдылэм

Мый, Вэликополь ПКШ-тэ (Оршанкэ-р-н), тунэмшэ пионьэр Гэрасимов Саньу у тунэммэ ийлан кэҥэж пўртўс нэргэн да йоча-шамыч илыш гыч сылнэ мутан, сўрэтан альбомым йамдылэм. Тушто 28 почэламут, 40 сўрэт, 4 ойлымаш, 2 очэрк-шамыч лийыт. Тидэ альбомэм школлан пöлэклэм. Адак Анатолий шольым дэнэ авиамодэльым ыштэн йамдылэна.

Гэрасимов С.

Мланэм йолташэм-шамыч полшат

Кодшо ийын нылымшэ классым тунэм лэкшаш годым испытаньыштэ руш йылмэ дэнэ сдайэн шым кэрт.—Шыжым сдайэт—манын каласышт.

Мый кызыт испытаньылан йамдэ улам. Руш йылмын грамматикшым сайын палаш мланэм Шура дэн Вальа йолташэм-шамыч пэш тыршэн полшат. 5-шэ классыш вончэмак.

Цыпэльов Иура.

Корьаковэ тўҥалтыш школ.

Шкэ титакэм ижэ умылышым

Кодшо ий кокымшо классыштэ тунэмым. Вик каласаш логалэш—тунэмаш тыршэн шым кошт. Иолташ-шамыч кнагамат лудыт ыльэ, шотлатат, возатат. А мый школысо урок дэч вара нимомат ыштэн ом ул. Испытаньэ жап шуо. Арифмэтикэ да руш йылмэ дэнэ мланэм „плохо“ отмэткым шындышт. А Станислав шольым тыршэн тунэммыж дэнэ III шо классыш вончыш. Чонлан йöсын чучо. Иолташэм-шамычат воштылаш тўҥальыч. Вожылым...

Но вот тыршэн тунэмдымашын кочыжо кызыт ижэ ушэшэм возо. Вэт мый нинэ кок прэдмэт дэнэ испытаньым угычын кучэн ом кэрт гын, адакат II-шо классэшак кодам. Садлан кызыт уло вийэм арифмэтикэ да руш йылмэ дэнэ угыч сдаш йамдылалтам. Ындэ туныктышылан огыл, ача-авамланат огыл—шкланэм öпкэлэм. Кэч куштат утларакшым шкалан шкэ ушанымэ сай. Тидэ йамдылалтмэм дэнэ III-шо классыш вончаш тыршэм.

Казаков Йурий.

Йошкар-Ола 4-шэ номыран ПКШ.

БЛЭРИО ДЭН МЭМНАН СОКОЛ-ШАМЫЧ

Кумло ныл ий ончыч, 1903 ийыштэ амэриканэц Орвиль Райт Вильтуром изажэ дэнэ пырльа чоҥэштышэ аппаратым ыштэныт. Орвиль Райт ты аппаратшэ дэнэ воздухыш кўзэн Аппарат воздухышто лачак 72 сэкундым шогэн кэртын, 30 мэтрым чоҥэштэн.

Орвиль Райтын тыгэ чоҥэштымыж дэч вара куд ий эртымэк, коло кандаш ий ончыч, пэш кугу увэр тўньам брыктарэн.

Тўньан ик пэрвой льотчикшэ Блэрио 1909 ий 25 июльышто Калэ пöрт ўмбалнэ (Франций) шкэ самольотшо дэнэ кўш чоҥэштэн. Пэл час гыч тудын самольотшо Англий мландыш волэн шинчын. Кунар торат чоҥэштымыжым шотлымаштэ Блэрио тунам 45 километрым чоҥэштэн.

Минутышто ик километрат пэлэ! Тидэ тунам пэш писын чоҥэштымылан шотлалтын.

„Тидлан иктат ок ўшанэ“—манын воэныт Блэрион чоҥэштымыж дэч ончыч. Блэрио ўшандарэн кэртын. Тылэч вара иктэ почэш вэсэ аэропланым шонэн луктэш, чоҥэштылаш тунэмаш тўҥалыныт. Шукö йэнгэ чоҥэштылмэ пашалан шкэ илышыжым йомдарэн. Блэрион чоҥэштымыж дэч ик тылзэ вара Рэймс ола (Франций) лишнэ авиатыр-шамычын ўчашэн чоҥэштылмашт эртаралтын. Пэрвой вэрым Анри Фарман налын. Тудо 180 километрым 3 часат 4 мунут да 56 сэкундышто чоҥэштэн.

Тунамсэ рэкорд-шамыч тыгай улыт улмаш. Тунамсэ самольот-шамычшат, льотчикшат тэхникэ шотышто начар лийыныт.

Тыгай шулдырым шонэн лукшо айдэм-шамыч, чоҥэштымэ пашан тэхникыжым сайын тунэм налшэ-шамыч шкэньыштын йöратымэ пашашт калыклан, наукылан пайдам кондыжо манын тыршэныт. Но властьым кучэн шогышо импэриалист-шамыч тидэ шулдырым айдэмэ пуштэдышэ, сар ўзгарыш савыраш вашкэныт.

1914—1917 ийласэ сар жапыштэ гэрман льотчик-шамыч ты шотышто пэш кугу шакшэ чапым налыч. Нуно тынысын илышэ ола-шамычым, искусство ўзгар шамычымат, шонго, ўдрамаш да йоча-шамычын илышыштымат ышт чаманэ.

Кызытат нэмыч да итальан фашизмын шэм курныжышт-шамыч орышо сэмын испан мландыш кўшўчын тул шолэмым сўмырат. Нунын шакшэ дэч шакшэ пашаштым ужын чыла тўньасэ чэслэ шўман айдэмын шыдыжэ кыньэлэш.

Авиацын пэрвой мастаржэ-шамычын шонымыштым мэмнан родинын чаплэ льотчикшэ-шамыч мучашыш шуктэныт. Граждан сарэш шуаралтшэ, большэвик партий дэнэ воспитатлат кушшо мэмнан гэройшамыч мэмнан границыш вўран копаштым шарэн шогышо орышо йанлык-шамыч дэч тынис элнам пэнтыдын аралэн шогат.

Мэмнан чаплэ льотчик-шамыч айдэмын шинчымашыжым кэчын шукэмдэн толыт, мўндыр матэрик-шамычым лишэмдат, мэмнан родинысэ калык-шамычын тыныс пашашт писын аралэн шогат.

Коло кандаш ий ончыч француз Блэрио тўньа калыклан авиацын воздухым сэнгаш полшэн кэртшашыжым да калык-шамычым вэсын-вэсын лишэмдэн кэртмыжым чыла тўньа калыклан ўшандарэн. Гэрман льотчик-шамыч тўньа калыкын ўшанымыжым лўмынак шалатылыт. Лачак сталинский сокол шамыч ончыл айдэмэ-шамычын шонымыштым илышыш чын пуртэн толыт.

(Матэриалым „Пионерская правда“ гыч налмэ.)

3-шо могыр „Йамдэ лий“.

Йапон захватчик-шамыч—Китайыштэ

Шанхайыштэ кучэдалма [illegible] тӱҥалын

Шанхай—кугу ола да торговопромышлэнный цэнтрлан шотлалтэш. Тушто 3.200 тӱжэм йэҥ ила. Шанхайыштэ 61 тэкстильнэ фабрик да 250 тӱжэм пашазэ улыт.

Пэш раш, йапон захватчикшамыч шкэ кидышкышт Шанхайым шупшын налнэшт. Тыжэчын нуно Китайын столицышкыжэ—Нанкиныш шэҥын пурынэшт.

9 августышто йапон морьакшамыч Шанхайысэ аэродромышто оролышо китай салтакшамыч ӱмбак кэрылтыныт.

13 августышто, 9 шагат эрдэнэ йапон морьак-шамыч адакат Чапай кӱртньӧ корно районысо частьыш кэрылтыныт. Китай войска-шамыч йапонэц-шамыч ваштарэш пэнгыдын шогалыныт.

Авиационно ий капиталист эллаштэ

Капиталист эллаштэ авиацэ калыкым пытарышаш, калыкын пойанлыкшым пытарышаш вэрч кучылталтэш. Тидын нэргэн тачсэ номырэш ик мыньар примэрым ончыктэна.

■ 1936 ий 13 августышто мӓтэжник - шамычын самольотышт испанийсэ Бадахос олам бомбардироватлэныт.

■ 26 сэнтьабрыштэ эрдэнэ баскэ элын столицыжым—Бильбаом бомбардироватлэныт. Тунам шӱдӧ дэнэ йэҥ-шамыч колыныт, 16 зданьэ йӧршэш шаланэн. Эрлашыжым 6 самольотшамыч Бильбаом адак угыч бомбардироватлэныт. Тыштэ шуко йэҥ колэн, 25 зданьэ йӧршэш шаланэн, 30 зданьэ пэлэ шаланэн.

■ 18 нойабрыштэ „Правдан" коррэспондэнтшэ М. Кольцов тыгай увэрым колтэн:

„Мадрид йӱла. Урэмлаштэ волгыдо, урэмлаштэ пэш шокшо, но тидэ кэчвал огыл, а йӱд. Кугун волгалтшэ ӱжара чыла могырымат корным волгалтара. Мадрид йӱла, тудлан йуж гыч кудалтымэ гэрманский бомбошамыч тулым пыжыктэныт. Общэствэннэ зданьэ-шамыч, гостиницэ, лазарэт, институт-шамыч, национальнэ библиотэкын кугу корпусшо, рынкэ, Кармэн площадьыштэ чэркэ йӱлат. Илымэ пӧрт-шамыч мучашдымэ йӱлат..."

■ 30 дэкабрыштэ Брэклььыштэ (Англий) кок вэран бомбардировщик катастрофыш логалын. Льотчик колэн, эскэрышэ сусырген. Тидэ 1936 ийлан английсэ войэннэ-воздушно флотышто 54-шэ катастрофыжо. Нинэ катастрофо годым 95 йэҥ колэн. 1935 ийыштэ 26 катастрофо лийын, тунам 43 йэҥ колэн. 1934 ийыштэ 20 катастрофо шотлалтын, нинэ катастрофэш 32 йэҥ колэн.

■ 1937 ий 5 йанварыштэ мӓтэжник-шамычын самольотышт адак угыч Мадридым бомбардироватлэныт. Тыштэ 120 йэҥ колэн, 400 йэҥ нарэ сусырген.

■ Апрэльыштэ фашист интэрвэнт - шамычын авиацыжэ пэш кугу прэступлэным ыштэн: баскэ элын ожнысо столицыжэ, пэш чаплэ Гэрника ола пӱтыньэк бомбо дэнэ шалаталтын. Олаштэ 10 тӱжэм калык улмаш. Фашист кашакын нальотышт дэч вара 800 нарэ колшо капым мумо.

Нинэ кэчылаштак мӓтэжникшамычын самольотышт Дуранго дэн Эйбар олам йӧршэш йӱлалтэныт.

■ 25 мыйыштэ йапонийсэ „самольот-гигант" пробно чоҥэштымашым ыштэн. Самольотын нэлытшэ—10 тонн, нигуш волэн шичдэ 2 тӱжэм киломэтрым кайэн кэртшаш. Тидэ самольот 800 тӱжэм ийэным шога. Тугэ гынат, йапонийсэ газэтшамыч, тидэ „самольот-гигант" авиацийын кызытсэ трэбованьыжлан ок отвэчайэ, манын ончыктат.

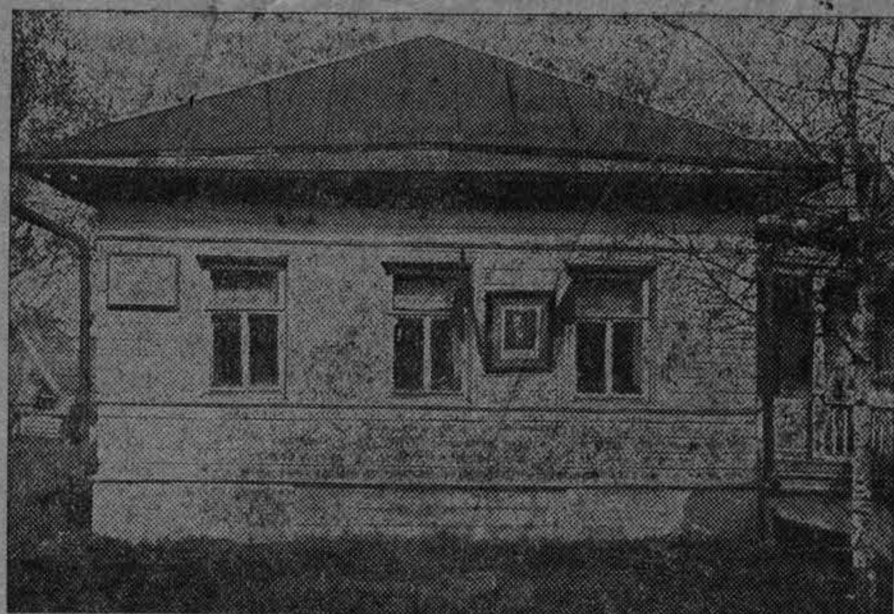
■ 23 ийульышто Гаубэр дэнэ, Йоркширыштэ ик вэран войэннэ самольот йӧршэш шаланэн. Льотчик колэн. Тидэ английсэ войэннэ - воздушно флотышто 1937 ийыштэ 50-шэ кана лийшэ катастрофо. Нинэ 50 катастрофэш 78 йэҥ колэн.

Нуно лагэрыштэ сайын канэныт

Миронов Вачий, Фэодорова Зина да Воронцов Ивук шукэртэ огыл Морко районысо пионьэр лагэр гыч мӧнгышт толыч. Нуно лагэрыштэ сайын канэныт.

Лагэр илыш пионьэр-шамычым тӱрлӧ кружоклаш шупшын. Миронов Вачийым утларакшым фотокружок интэрэсоватлэн. Вачий кызыт могай кӱлэш—тугай картычкым снимайэн мошта. Тидын дэнэ пырльак Вачий йӱный ворошиловский стрэлок значоклан нормым сдайэн.

— Мыйат йӱный ворошиловский стрэлок значокым налынам. Адак танцовальнэ кружокышто танцоватлаш тунэмынам. Ындэ йатыр номэрым танцоватлэн моштэм, нуным моло йолташ-шамычлан туныкташ тӱҥалам, — манын Фэодорова Зина куанэн ойла. С. Панин.

Вологода оласэ пӧрт. Тыштэ В. М. Молотов йолташ 1909—1911 ийлаштэ ссылкыштэ илэн.

ТЭНИЙ ШКОЛЫШ КАИЭМАК

Мэмнан „Лэнин" колхозышто (Йошкар-Ола район) школ укэ. Сандэнэ йоча-шамыч Нольадӱр школыш коштыт. Кодшо ийыштэ мыйат моло йочашамыч дэнэ пырльа пэрвой школыш кайышым. Но кок арньа коштмэкэ авам мыйым тунэмаш ыш колто. Тудо мыйын кумылэм кодыш. Авамын тыгэ ыштымыжым мый сайлан ом шотло.

Тунам школыш кошташ ыш логал гынат, мый книга дэч шым ойырло. Ачам дэч йодыштын тунэмаш тӱҥальым. Кызыт лудынат, сэрэнат моштэм. Эн чотшо мый сӱрэтлаш йӧратэм. Адак тӱрлӧ модэльым ыштылам. Кызыт Йыван йолташэм дэнэ парашьут, пойэзд модэльым ыштэна. Шкэ модэльэмым сӱрэтлэн „Иамдэ лий" рэдакцыш колташ шонэм.

Йыван йолташэмым лудаш, сэраш туныктэм. Тудын дэнэ школыш коштшаш нэргэн каҥашэна.

Шкэ сэмынэм сайын тунэммэлан лийынак ачан дэн авам мыйым утларак пагалаш, йӧраташ тӱҥалыныт. Кызыт авам мланэм вургэмым, сумкам йамдыла. „Тэний тыйым школыш колтэмак" манэш. Ачам Йошкар-Ола гыч книгам, карандашым, тэтрадьым налын кондаш сӧра.

Тэний ындэ школыш кайэмак. Тидлан мый чэтын вэлэ огыл, а чыланат—ачамат, авамат—йамдылалтына. Школышто отличнэ гына тунэмаш тӱҥалам. **Йэфрэмов Виталий.**

Тэний отличнэ тунэмаш тӱҥалам

Школыш тунэмаш кайаш чыла йамдэ улам. Тэний кудымшо классыштэ тунэмаш тӱҥалам. Тидлан мый гэографий, физикэ да зоологий книга-шамычым налын йамдылэнам.

Кодшо ийын „хорошо" отмэткэ дэнэ тунэм лэктым, а тэвий „отличнэ" отмэткым налшаш вэрч тыршаш тӱҥалам.

Сизов А.

Йошкар-Ола 6-№-ан школ.

Пионьэр-шамыч сатыштэ

Йошкар-армий урэм дэкэ лийшэмат гын, шинчалан пэш сылнэ сат койэш. Тидэ Йошкар-Ола йоча тэхник станцын сатшэ. Станцэ кӧргым тӱрлӧ сылнэ дэч сылнэ пушэнгэ лэвэдын шога. Тыштэ можо укэ гын? Вишньэ, олма-пу, эҥыж вондо тулэч моло сай пушэнгэшамычат кушкыт.

Кумда йыраҥгым лэвэд шогалын парэнгэ, ушмэн, кэшыр, помидор пэш сайын кушкыт. Йыран дэч ӧрдыштырак кок клумбым ыштымэ. Клумб йыр мотор дэч мотор пэлэдыш-шамыч сат кӧргым сылнэштарат. 16-квадрат мэтр кумдыкышто пэш чаплэ клэвыр кушкэш.

Ты сылнэ сатышкэ кэҥэж мучко кажнэ кэчын йоча-шамыч шкэ шинчымашыштым эпэ утларак нӧлталаш погынат. У тунэммэ ийлан школышко намийаш гэрбарийым штэн йамдылат.

Тэвэ Йошкар-Ола 1-шэ номыран школ гыч Цапайэва Муза, Садилова Рима, Дружинина Муза, Шишкина Льуса, Агачэва Льуба, Корьаково школ гыч Орлов Элэксэй дэн Орлов Корий, молат кэчын гайак сатыштэ лийыт. Нуно сат дэн моло тӱрлӧ пакча йэмышым шындылаш, нуным ончэн кушташ тунэмыт. Пионьэр-шамыч тыштэ ик могырым йэстэствознаньэ дэнэ шинчымашыштым йэшарэн практик пашаштэ пэнгыдэмдэн кэртыт.

Васильэва.

Врид. отв. рэдактора—
К. А. ЛЭНСКИЙ.

Упол. Марлита № А—230. Тираж 7360 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком оргаи. Савыктышэ „Марий Коммун"